

AAN120003 / ÚVOD DO SOCIOLOGIE

ANPR / Bakalářské studium

2014/2015

Mgr. Jakub Mlynář

ZS 2/–; povinný předmět

Z + Zk / 4 kredity

Cílem předmětu je seznámení se základními sociologickými poznatky, pojmy a koncepcemi a s významem sociologické imaginace nejen v oblasti andragogiky a personálního řízení, ale i v každodenním životě jedince. Důraz bude kladen na objasnění specifik sociologického pohledu na svět a na rozvíjení tohoto hlediska u samotných studentů. Předmět poskytne vhled do sociologie jako disciplíny, která se vyznačuje mnohostí témat a přístupů. Obsahem je výklad a diskuse klíčových sociologických konceptů, jako např. socializace, sociální role, instituce, identita, sociální normy, sociální skupiny a stratifikace, pojednané i v kontextu vývoje sociologie jako vědy. Studenti se seznámí se základními aspekty vztahů a vazeb mezi moderní společností a kulturou, přírodou, jazykem, technologiemi a dalšími fenomény.

Charakteristika obsahu předmětu:

1. *Sociologie jako věda.* Důvody existence a funkce sociologie. Různá vymezení předmětu sociologie; vznik a vývoj sociologie v návaznosti na předsociologické myšlení; sociologie hodnotící a nehodnotící.
2. *Sociální útvary.* Sociální agregáty, davy, skupiny, organizace a jejich typologie. Dělbba práce a vznik organizace; byrokratizace a ritualizace v moderní společnosti; stát a politika.
3. *Sociální struktura.* Stratifikace; stavy, třídy a vrstvy; sociální mobilita. Nerovnosti a jejich reprodukce. Sociální status, pozice a prestiž.
4. *Sociální hodnoty a normy.* Sociální instituce a institucionalizace jednání. Sociální kontrola a sankce; deviace, patologie a kriminalita; pojem anomie u Durkheima. Totální instituce; moc a společnost.
5. *Sociální změna.* Tradiční a moderní společnost. Cyklické a lineární koncepce vývoje společnosti; pojem pokroku; čas a společnost. Konflikt a konsensus jako východiska sociální změny a řádu.
6. *Socializace a rodina.* Začleňování člověka do společnosti; činitele, obsahy a formy socializace. Jazyková socializace; Bernsteinova teorie jazykových kódů. Sociologický pohled na rodinu, manželství a intimitu.
7. *Sociální role a identity.* Jedinec a jeho role; rolové konflikty; komplementární role. Metafora společnosti jako divadla u Goffmana. Osobní, sociální a kolektivní identita z hlediska sociologie. Rasa, gender, národ, etnikum, subkultury.
8. *Kultura, příroda a společnost.* Vzájemný vztah pojmů kultury a přírody; souvislosti společenské struktury a kultury. Příroda a její reflexe v sociologii; environmentální krize jako sociologický problém.
9. *Společnost a vědění.* Náboženství perspektivou sociologie; ideologie a kolektivní vědomí; minulost jako zdroj kolektivní identity: kolektivní paměť. Sociální konstrukce reality a každodenní praktické vědění.
10. *Každodenní situace.* Interpretativní sociologie; sociologie každodennosti; mikrosociologie; fenomenologická sociologie. Garfinkelova etnometodologie a krizový experiment. Jazyková interakce a konverzační analýza. Biografie, životní příběh a narativita v kontextu sociálního jednání.

11. *Současné společnosti*. Různé způsoby sociologické reflexe moderní společnosti. Modernizace; individualizace; urbanizace; globalizace. Technologie ve společnosti a informační společnost.
12. *Přehled dějin sociologie*. Základní sociologické směry, školy a paradigmaty v perspektivě jejich historického vývoje. Vzájemné vztahy, vlivy a rozpory různých přístupů ke zkoumání společnosti. Stručné dějiny české sociologie.
13. *Sociologie dnes*. Struktura sociologie a její pozice mezi ostatními vědami. Sociologie jako úhel pohledu. Aplikovaná sociologie a některé její disciplíny.

Povinná literatura:

- PETRUSEK, Miloslav. *Základy sociologie*. Praha: Akademie veřejné správy, 2009. ISBN 978-80-87207-02-4.
- BERGER, Peter L. *Pozvání do sociologie. Humanistická perspektiva*. Brno: Barrister & Principal, 2003. ISBN 978-80-87029-10-7.

Doporučená literatura:

- BAUMAN, Zygmunt a Tim MAY. *Myslet sociologicky. Netradiční uvedení do sociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2004. ISBN 978-80-7419-026-1.
- GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha: Argo, 2013. ISBN 978-80-257-0807-1.
- GOFFMAN, Erving. *Všichni hrajeme divadlo. Sebe prezentace v každodenním životě*. Praha: Nakladatelství Studia Ypsilon, 1999. ISBN 80-902482-4-1.
- KELLER, Jan. *Úvod do sociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. ISBN 978-80-7419-102-2. (nebo některé ze starších vydání)
- MILLS, Charles W. *Sociologická imaginace*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2002. ISBN 978-80-86429-93-9.

Literatura pro zájemce:

- BERGER, Peter L. a Thomas LUCKMANN. *Sociální konstrukce reality. Pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 1999. ISBN 80-85959-46-1.
- GIDDENS, Anthony. *Důsledky modernity*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. ISBN 978-80-7419-035-3
- KOL. AUTORŮ. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-311-3.
- MARCUSE, Herbert. *Jednorozměrný člověk. Studie o ideologii rozvinuté industriální společnosti*. Praha: Naše vojsko, 1991. ISBN 80-206-0075-2.
- MERTON, Robert K. *Studie ze sociologické teorie*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2007. ISBN 978-80-86429-70-0.
- ŠUBRT, Jiří a kol. *Soudobá sociologie I. Teoretické koncepce a jejich autoři*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1275-1.
- ŠUBRT, Jiří a kol. *Soudobá sociologie II. Teorie sociálního jednání a sociální struktury*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1413-7.
- ŠUBRT, Jiří a kol. *Soudobá sociologie III. Diagnózy soudobých společností*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1486-1.
- ŠUBRT, Jiří a kol. *Soudobá sociologie IV. Aktuální a každodenní*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1789-3.
- ŠUBRT, Jiří a kol. *Soudobá sociologie V. Teorie sociální změny*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2219-4.
- ŠUBRT, Jiří a kol. *Soudobá sociologie VI. Oblastí a specializace*. Praha: Karolinum,

2014. ISBN 978-80-246-2558-4.

THOMPSON, Kenneth. *Klíčové citace v sociologii: Hlavní myslitelé, pojmy a témata*. Brno: Barrister & Principal, 2001. ISBN 80-85947-68-4.

Zápočet:

Podmínkou získání zápočtu u studentů prezenčního a kombinovaného studia je vypracování *písemné práce* o rozsahu 8–12 normostran, kterou studenti předají vyučujícímu v tištěné podobě (zašlou na katedru) a v elektronické podobě odešlou minimálně 14 dnů před termínem zkoušky (jakub.mlynar@seznam.cz). Tématem práce může být sociologicky orientovaný rozbor vybraného společenského jevu (chudoba, automobilismus, rodina, masová média apod.); stručné představení určitého sociologického paradigmatu nebo směru (např. etnometodologie, systémová teorie, funkcionalismus, symbolický interakcionismus aj.), popř. specifického sociologického odvětví (sociologie práce, sociologie byrokracie, sociologie volného času atp.); analýza vybrané subkultury, sociální skupiny nebo komunity. Písemnou práci lze pojmut i jinak (např. kritická reflexe klasického sociologického textu), ale pouze po konzultaci s vyučujícím; stejně tak je žádoucí, aby konkrétní téma práce bylo v dostatečném předstihu konzultováno.

Zápočtová písemná práce musí vyhovovat základním požadavkům kladeným na podobné texty – musí mít titulní stranu (název předmětu, název práce, jméno studenta, ročník a forma studia, datum vypracování práce); samostatný obsah práce není vzhledem k rozsahu nutný, ale rozčlenění do kapitol je vhodné. Práce by měla mít (alespoň stručný) úvod a závěr, kde bude mimo jiné vytyčen hlavní cíl textu, resp. zhodnoceno jeho dosažení. Práce musí obsahovat soupis bibliografických citací (zdroje využitě a odkazované v textu) – minimálně pět odborných pramenů a případně další zdroje (odborné časopisy, internetové zdroje). Forma uvádění zdrojů v textu a zápisu zdrojů v soupisu bibliografických citací musí odpovídat požadavkům stanoveným katedrou (viz Pokyny k vypracování bakalářské/diplomové práce). Jakékoliv plagiátorství je samozřejmě nepřípustné.

Zkouška:

K *ústní prezenční zkoušce* lze přistoupit pouze po splnění podmínek pro získání zápočtu. Z výše uvedených tematických okruhů (viz Charakteristika obsahu předmětu) bude zformulováno 20 konkrétněji zaměřených otázek, z nichž si zkoušený vylosuje dvě, které po krátké přípravě zodpoví. Očekává se, že studentky a studenti k přípravě na zkoušku kromě vlastních zápisků z přednášek využijí přinejmenším povinnou literaturu, v lepším případě také literaturu doporučenou a další vhodné zdroje (využít lze i texty dr. Reichela k e-learningovému kurzu *Úvod do obecné sociologie_bc1*, jež jsou k nalezení v Moodle UK – *Moodle UK pro výuku 1*).

Předmět Úvod do sociologie je prerekvizitou předmětu Sociologie vzdělávání (AAN120012) a předmětu Metodologie sociálních výzkumů (AAN120024).